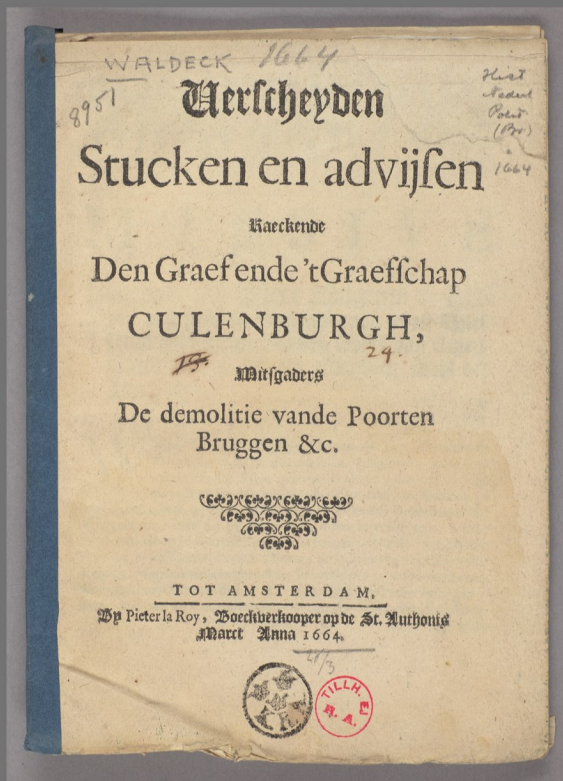

/ Waldeck, Heinrich Wolrad

Verscheyden stucken en advijsen raeckende den graef ...

Tryck // /

125 B 14 c Br. 1664 Waldeck, Heinrich Wolrad, Graf von Waldeck ...

Tillkomstår 1664

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

WALDECK 1664

8951

Hier
Kadent
Pole
(1664)

Verscheyden Stucken en advijsen

1664

Kaeckende

Den Graef ende 't Graeffschap

CULENBURGH,

15.

24.

Mitsgaders

De demolitie vande Poorten
Bruggen &c.

TOT AMSTERDAM,

By Pieter la Roy, Boeckverkooper op de St. Anthony's
Markt Anna 1664.

57/3

STICKEN EN SCHIJNEN

Den Graef ende Graefschap

GUILLENBURGH

De demolitie vande Poorten
Bruggen &c.

1664
1663
1662
1661
1660

TOT AMSTERDAM

By Prijs als Roy, De heerhooftman van Amstelredam
Johann 1664

M I S S I V E

**Van haer Ed. Groot Mogende de Heeren Staten van Hollandt ende West-
Ziel-landt gheschreven aen den Graef van Culen-
burgh den 26. Marty Nieuwen Stijl des
Jaers 1664.**

WY hebben uyt d'originele Brieven van Iean Theodore de Mortaigne ende van den Heer van Langerack, mitfgaders uyt andere infaillible preuven bespeurt, dat den Persoon van ghemelde Mortaigne sich aldaer noch tot Culenburgh opgehouden heeft op den $\frac{13}{11}$ deses, tijde dat de voorz Brieven van daer afgegaen sijn, ende dat hy aldaer noch stonde te verblijven, tot dat hy antwoordt op de voorz Brieven soude hebben bekomen; eene saecke waer uyt wy suffisante redenen hebben om U L. het effect van onse rechtveerdige indignatie te doen gevoelen, in consideratie dat de voornoemde Mortaigne voor dato van dien by U L. noch niet in verseeckeringhe genomen, ende aen de Gecommitteerden van onsen Hove overghelevert is.

Maer dewijl wy al voor eenighen tijdt soodanighe ordre gestelt ; ende de voorsieninghe gedaen hebben, dat wy ons verseeckert houden dat den voornoemden Mortaigne sedert uyt Culenborgh niet en heeft kunnen evaderen, sonder in onse handen te vallen, ende dat hy dienvolghende op de receptie deses aldaer noch sal moeten latiteren, of al voor dato van dien in apprehensie bekomen sijn : soo hebben wy noodig geacht U L. nochmaels by desen te versoecken, ende te vermanen, dat by soo verre den voornoemden Mortaigne ende sijne Complicen voor de receptie deses noch niet geapprehendeert ende aende gemelde Commissarisen overgelevert mochte wesen U L. sulcx alnoch aenstonts sonder eenigh versuyim ofte tergiversatie wille doen effectueren, ende sich verseeckert houden, dat wy by faute van dien niet sullen rusten, voor ende al eer wy aen U L. persoon, mitsgaders aen de Stadt ende Graeffschap van Culenborgh door een esclattant exempel voor de geheele werelt tessect van de voorsz onse rechtveerdige indignatie sullen hebben doen gevoelen : sonder dat wy door eenighe excuse, exceptie ofte verschooninghe daer van sullen laten diverteren : maer soo execrabel een fait, ist niet in den persoon van den perpetrant, ten minsten in die gene, die sich door sijne verheerde conduite daer van als fauteur ende complice, ingestelt heeft, tot een eeuwige memorie voor de prosperiteyt sullen sijn geltraft ende ghewroocken. Wy sullen het effect van desen te gemoet sien, maer ondertusschen niet stille staen, te prepareren de middelen tot executie vande voorsz onse ghedane communitie sullen wesen gerequireert, ende onder des bidden wy den Almoghende U L. te willen inspireren, 'tgene, dat tot sijnen beste ende vrede dienen sal.

**Hier na volght het adviz van de Heeren van den Hove Probin-
ciael over de saecken van Graef/ende Graeffschap Culenborgh.**

Edele

Edele Gro: Mo: Heeren.

Wy hebben in gevolge ende tot voldoeninge van U Ed. Gro: Mo: resolutien van den 28. deses ons op huyden toeghefonden, overleyt ende overwogen, oock door de Heeren *Frederick van Dorp*, Heere van Maesdam, *Adriaen Pauw*, Heere van Bennenbroeck, ende *Cornelis Fannius*, onse Gecommitteerden mondelingh laten inbrengchen, wat in consideratie van't gedane rapport by de selve Heere *Fannius*, aengaende 'trapt by *Iohan Diederick van Mortaigne* gecommitteert in de persoon van *Catharina van Orliens*, ende 'tghenegotieerde dien aengaende soo omtrent den Grave van Culenborgh als aensints ende tot verhoedinghe van diergelijcke voor't toekomende, ten aensien van de Heere Grave van Culenborgh mitsgaders de Stadt ende Graeffchap van Culenborgh soude dienen gerefolveert ende ge-effectueert te worden.

Ende omme u Ed. Gro. Mo: dienthelven volghens nader begeerte aen ons gedaen, te dienen van ons schriftelijck advijs, soo meenen wy onder 'twel nemen van u Ed. Gro: Mo: voor eerst, dat de atrociteyt van't voorfsz dilyct soo groot ende enorm is, dat het selve niet en vermach ende sonder affschrikelijcke consequentie niet en kan blijven ongevindiceert, is't niet in den persoon van den perpetrant, ten minsten in ende omtrent die gene die haer als fauteurs van't voorfsz execrabel feyt hebben getoont ende ghedraghen gehadt: regard ghenomen dat de voorfsz *Catharina van Orliens*, sijnde een Pupille van 18. Iaren, niet alleen met een extreme ende hier te Lande ongehoorde violentie is getrocken uyt de Huyfinge van haer Moeye alhier uyt het midden van den Hage, ende van daer voorts gesleept met gelijck geweld langhs de straet tot op de Waghen, daer toe expresselijck omtrent de voorfsz Huyfinge geapposteert, nemaer oock genoeghsaem uyt de schoot, in't gesicht ende ter presentie van u Ed. Gro. Mo: gerapieert sijnde, door der selver gheheele Provincie met macht van Volck teghens alle tegenweer ghewapent, is vervoert gheworden, sonder dat de selve heeft kunnen te bate komen het lamentabel ghekerm doorgaens (soo veel haer doenlijk was) in voegen dat niet alleen de voorfsz Pupille, maer oock de ruste ende securiteyt van u Ed. Gro. Mo: ende de hoogheyte van der selver Souverainiteyt daer door grootelijcks is geviolteert geworden. Waer be-
nevens.

revens by ons sijnde geconfidereert, dat den Heer Grave van Culenborgh
 de voorfz raptour ende sijne Complicen met de voorfz Pupille niet alleen
 heeft gerecipieert binnen de felve Stadt, nemaer oock verfcheyde daghen
 daer geleden ende gedoocht, sonder op d'eerfte ende tweede kenniffe van
 'tvoorfz Crimen, hem door Ian van Ruytenburgh ende Nicolaes Coetsier
 van den Heere Prince van Tarante den 19. ende 20. defer loopende maent
 vande opene Acte van Patente van defen Staet ad omnes populos den felfen
 20. deles aen hem Heere Grave 'smorgens ten 10. uuren behandicht, ja
 felfs na d'aenkomfte van den Fiscael *van Stryen*, by ons met ampele Brie-
 ven, omme de voorfz Mortaigne ende sijne Complicen, mitgaders de
 voorfz Catharina van Orliens te mogen bekomen, aen hem Heer Grave
 afghesonden, oock niet naer den ontfangh van u Ed. Gro: Mo: Miffiven
 van den 20. ende 23. defer loopende Maent respective, ende aenkomfte
 van de Heeren *Willem Goes* ende *Cornelis Fannius* voorfz onse mede broede-
 ren, ten voorfz eynde mede aen hem Heere Grave afgesonden, ende sulcx
 niet voor der felder tweede audientie, naer dat den voorfz raptour, met
 eenige van sijne Complicen nu was geevadeert, eenighe devoiren 'tly met
 fluyten van Poorten, huysfoeckinge, 'tdoen van publicatie, tromflagh,
 ofte andersints omme de voorfz raptour ende sijne Complicen te bekomen,
 te hebben aengewent. Soo oordeelen wy dat den Heere Grave soo om die
 redenen als andere breeder gheextendeert by forme van ingredienten, re-
 fultierende uyt het voorfz rapport streckende tot belwaerniffe van meer ge-
 melde Heere Grave volghens resolutie ende laft van u Ed. Gro. Mo: by de
 felve Heer *Fannius* in gefchifte vervat ende op huyden over geleverd, waer
 toe wy ons om kortheyts wille mits defen fullen refereren, ten minften niet
 en is excufabel van lupine negligentie, ende latiffima culpa, ende dat hy
 daer door fich felfen heeft fchuldigh ghemaect aen die straffen, die naer
 rechten teghens de fauteurs ende recepteurs van foodanighe fameufe delin-
 quanten, fijn gestatueert, ende dat vervolghens u Ed. Gro. Mo: recht-
 veerdighe redenen soude hebben, om hem Heere Grave, de Stadt van
 Culenborgh te ontnemen, maer dat echter u Ed. Gro. Mo: volgens der
 felder gewoone clementie aen de eene fide prefererende gratie voor rigeur
 van Iustitie, ende aen de andere fide stellende een exempel ten minfte
 van eenigh efclat, omme te kunnen dienen tot een Spiegel ende affchrick
 van andere, haer felfen soude kunnen laten contenteren met de Poorten
 ende

ende muyren van de selve Stadt te vellen ende raferen, ende d'ophalende
 Bruggen vast te maecken ofte anders met Steenen te vervullen, omme een
 onverhindert acces binnen de selve Stadt t'allen tijden te hebben, dat daer
 en boven de saecken ter Generaliteyt daer henen behoort te worden gediri-
 geert, ten eynde meer gemelde Grave by schriftelijcke Acte aen de Geu-
 nieerde Provincie beloove ende over geve gheen vry geley binnen de selve
 Stadt van nu voortan meer te sullen accorderen, aen capitale delinquan-
 ten, malitieuze banquerottiers, ende diergelijke die van eenige der voorz
 Provincien, Hoven ofte Magistraten van de Steden van dien, van hem
 Heere Grave sullen worden gereclameert, maer in teghendeel de gerecla-
 meerde aenstonts te laten volgen, ende dat u Ed. Gro: Mo: foeten aen-
 sien van't voorz dilsct als ten reguarde dat de selve als inede gheheele Staet
 soo met de voorz Patenten als verscheyde andere seer scherpe ende de hoo-
 ghe indignatie aensleggende Missiven ende andersints tot de sen seer verre
 sijnde geengageert, haer in allen ghevalle met gheen minder satisfactie als
 voorz is behooren te laten vergenoeghen. Dat voorts den meer gemel-
 den Grave daer toe behoort te worden gehouden, ten eynde hy den Drost
 ende Stadthouder vande Stadt ende Graeffschap van Culenborg voornoemt
 die wy in desen allenthalven schuldigh considereren, aenstonts van sijn
 voorz Drost ende Stadthouderschap deportere, ende de voorz Stadt ende
 Graeffschap ontfeggen, sonder de selve daer inne, ofte tot die voorz func-
 tie wederom t'admitteren ende voorts die gene, die aen het verbergen van
 den voornoemden Mortaigne ende sijne Complicen na date vande ontfangh-
 vande voorz Patenten, ten minsten naer de aenkomst vanden voorz Fis-
 cael binnen de Stadt schuldigh sijn, met bannissement uyt de selve Stadt
 ofte andersints foodanigh worden gecorrigeert als de selve daer op gehoort
 naer exigentie van saecken bevonden sal worden te behooren.

Dat voorts alle Koninghen, Princen ende Potentaten soo 'tselve noch
 niet mochte wesen gheschiet ende specialijck aen den Grave van Waldeck,
 Oom van voor gemelde Grave van Culenborgh, naer de welcke men pre-
 fumeert, dat de voorz Mortaigne met sijne vordere Complicen is gheau-
 fugieert in conformiteyt vande voorz opene Patenten, met ampelder ver-
 hael vande saecke by Missive moge worden versocht, ten eynde de voorz
 Mortaigne ende sijne Complicen onder der selver ghewelt bevonden wor-
 dende in verseeckerigh genomen ende herwaerts over gefonden moghen
 worden, omme naer meriten andere ten exempel te worden gepunieert.

Ende.

Ende ten eynde de voorfz raptour ende de voorfz Pupille wort afghesne-
den alle hoope om oyt ofte met den anderen te leven, dat u Ed. Gro.
Mo: haer behoorden te laten wel gevallen dat de selve Pnpille van wegens
ons worde aen gheseyt dat wy niet en vertrouwen, dat sy eenige de minste
gedachten heeft tot het houden van eenige correspondentie veel min van in
tijden ende wijlen noch te trouwen de voornoemden haren Raptour, met
ronde verklaringe, dat wy het selve nimmermeer en sullen konnen aensien
ofte gedoogen, maer haer ende haren voorfz raptour echter alomme ver-
volgen, ende bekomen hebbende naer verdienste te straffen, dat wy oock
niet en souden konnen worden bewoghen om haer een stuyver van hare
goederen tot haer onderhout te laten volghen, maer in dien deele ons
punctuelijck soude reguleren naer't 6. articul vande keure van Zeelandt je-
gens de vrouws-perfoonen met hare raptours trouwende geemaneert.

Dat voorts van wegghen haer Ho: Mo: de Staten van Zeelandt versocht
ende d'andere subalterne Hoven ende Collegien van haer Ho: Mo: onder
de welcke de voorfz Pupille goederen heeft leggende, gelaft mogen wor-
den, om haer desgelijcks in cas voorfz naer 'tgemelde Articul te reguleren.

Ende eyndelijck nademael dagelijcks uyt andere Landen hier komen en-
de sich blijven onthouden veel Dootslagers, Duellisten, ende andere cri-
minele perfoonen, daer door de jonghe Ieught hier te Lande mal a propos
ende sonder redenen gequerelleert ende gedebaucheert worden; soo heb-
ben wy u Ed. Gro: Mo: oock by de selve gelegentheynt onder behoorlijk
respect, wel willen geven in bedencken, of de selve niet souden believen
goet te vinden, by resolutie den Hove aen te bevelen u Ed. Gro: Mo:
Provintie van foodanighe criminele perfoonen te purgeten, met last ende
ordre, omme jegens alle die gene, de welcke naer gedane waerschouwin-
geende publicatie hier te Lande sullen bevonden worden, jegens de selve
foodanigh te procederen, als naer beschreven rechten, ende andersints
naer exigentie van saken sal geoordeelt worden te behooren. Waer mede
vermenende u Ed. Gro: Mo: begheerte ende intentie te hebben voldoen,
sullen ons op alle 'tgene voorfz is refereren, tot u Ed. Gro: Mo: hoogh-
wijs oordeel ende discretie.

Aldus geadviseert den 29. Meert 1664.
by den President ende Raden van den
Hove.

(9)

Den 30. Marty gaf den Heer *Cornelis Fannius* Raet ordinaris in den Hove van Hollant, aen haer Ed. Gro. Mo. over dese volgende pointen en ingredienten, uyt zijn mondelingh ghedane rapport resulterende.

Edele Groot Mogende Heeren.

In gebolge ende tot voldoeninge van D Ed. Gro. Mo. resolutie ende last van den 28. deser / hebbe *Jick Cornelis Fannius*, Raet ordinaris in den Hove by gheschzifte verbat / d'ingredienten van mijn rappoort ten selven daeghe aen D Ed. Mo. ghedaen / aengaende de saken van *Mortaigne* / ende 't genegotieerde dienthalven by den Heere *Goes*, ende my als Gecommitteerden vanden *President* ende *Raeden* van den selven Hove / ontrent den *Grave* van *Cuplenborgh* en andersints / streckende tot beswaernisse vanden gemelten Heer *Graeve* / met de redenen ende argumenten aen deselve voorgehouden / tot aentwysinge dat haer Ed. Gro. Mo. in zijne conduite geensints souden nemen konnen contentement / soo als deselve ingredienten ende redenen hier na volgen.

Pointen tot laste van den Grave van Culenborgh in de saecke van't Rapt gecommiteert by Johan Diderich de Mortaigne, inde persoon van Catharina van Orliens, den 17. Martii 1664.

I.

Dat op het arrivement van *Ian van Ruytenburg*, binnen de voornoemde Stadt zijnde geweest woensdach's namiddaeghs den 9° Marty 1664 geaccompagneert met eenige Ruyters van de Heeren Gedeputeerden Staeten van *Utrecht*, nae dat hy Heere *Grave* uyt den selven hadde verstaen de violentie ende

B

het

(10)

het geweld, daer mede 't voorfz Rapt was gefchiet, niet aenftonts ordre heeft gefteft om de perfoon van *Mortaigne* ende zijne complicen te verfeeckeren, sonder dat den felven Grave kan verfoonnen, dat den voornoemden *Ruytenburg* was een particulier perfoon, sonder Character, terwijl de voorfz *Ruyters* hem eenigfints ftreckten voor een character, immers konden dienen tot een krachtigh bewijs, dat de faecke in der daet was ghelegen soo hy verhaelde, terwijl de hooge Regeringe niet ghewoon is aen een particuliere Soldatesque sonder ghe-wichtige redenen mede te geven.

Des te min terwijl gemelde Grave bekent soo veel aen't seggen van den booznoemden *Wlaerdingen* te hebben gedefereert / dat hy dienselven dach noch ordze seyt gegeven te hebben om *Mortaigne* ende *Juffrouw Oziens* van den anderen te doen separeren.

2.

Dat de voorfz pretense ordre niet heeft in 't werck doen stellen, immers dat deselve niet effectueelijck in 't werck is gestelt, volgens Verbael van den Drost tot *Kulenborgh* gehouden, als op *Donderdach* 'smorgens.

(3)

Dat hy Heere Grave des *Donderdaegs* 's morgens ten acht uyren gehoort hebbende, het versoeck van *Nicolaes Koetsier* van den Heere *Prince van Tarante*, mitfgaders uyt deselve verstaen hebbende d'atrociteyt van het crimen, als noch geen ordre heeft gestelt om den perfoon van *Mortaigne* te verfeeckeren, maer in tegendeel op den selven ooghenblick hem in zijn Hof heeft gesien ende ghesproocken, ende in liberteyt van hem gedimiteert, alleenlijck aen hem weygerende toe te staen

(11)

staen ; dat hy in het selfde huys met de gherapieerde Iuffrouw mochte blyven.

4.

Dat hy Heere Graef naer den ontfangh van de opene patenten van den Staet, 't welck is geweest Donderdaegs 's morgens ontrent tien uyren , zijnde den 20 Marty 1664. als noch geene devoiren heeft gedaen , ofte goet gevonden te laten doen , om den voornoemde *Mortaigne* te apprehenderen , het welcke nochtans met de minste moeyte hadde kunden werden geefsectueert , als men maer eens naer hem in zijn ordinaris Loge in de Goude Leeuw tot Culenburgh hadde gelieven te verne men , daer deselve is geweest tot ontrent den middach van den voorz 20. Marty.

5.

Dat hy Heere in plaetse van aen de voornoemde Patenten sulcx hy schuldig was te defereren, heeft nae date vanden Ontfangh van deselve laeten exerceren Jurisdicctie over de Pupille van desen Staet of vanden Hove , ende de selve des voorz Donderdaeghs 's avonts , ten Huysse daer sy uyt de voorz Goude Leeuw was gebraght, heeft doen hooren op intergatorien of oock waer was 't geene in de voorz Patente wiert ge sefeyt , dat sy tegens hare wille ende danck met geweld was ver voert.

Tot een ebident Argument / eerstelijck dat men de voorz Pa tenten / daer aen men hadt behooren te defereren / seer wepnigh ofte niet met alleen heeft gerespecteert.

Ten tweeden / dat men tegens de wil ende begeerte van den Staet de gerapieerde pupille / onder pzetert vā hare vrye wil-

B 2

le/

(12)

le/die zy om verscheyde reden niet en hadde / ende sulckr onder eenigh schijn getracht heeft tot Culenborgh te houden / ende by den raptour te doen blijven.

Ten derden / dat hy Heere Grabe doen ter tijdt moet hebben geweten dat Moztaigne als doen noch binnen Culenborgh was / ten minsten waer hy was / dooz dien het niet noodigh nochte de pijn weerlich soude zijn geweest / de gerapieerde Juffrouw soodanige verklaringe af te vorderen / soo Moztaigne wegh geweest ware / alle drie streckende tegens d'intentie ende begeerte / ende oock tot groote vilpandie van den Staet.

6

Dat hy Heere Grabe de voorsz gerapieerde Juffrouw op den 21. Meert niet en heeft geconsenteert overgelevert te werden aenden Fiscael *Stryen* den 20. Martii 1664. by den Hove om deselve af te eyschen, expresselijck af gesonden, met brieven van denselven Hove aen den voornoemden Grabe, daer inne de violentie van het voorsz Rapt in 't langhe ende breede volgens d'informatien was gededuceert, selfs geaccompagneert zijnde, met briven van haer Ed. Gro. Mog. mede ten selven eynde aen hem Heere Grabe gheschreven, als onder conditie dat sulcx met hare vrye wille, ende sonder force soude moeten geschieden, daer nochtans hy Heere Grabe hadde behooren te confidereren dat deselve wesende een Pupille, gheen consent nochte wille en hadde, maer notoirlijck stont onder d'opsicht ende 't gefach vande voorsz Hove.

Mede tot een evident teycken / dat hy Heere Grabe als doen tegens de begeerte van den Staet en vande voorsz Hove de voorsz Juffrouw heeft getracht by Moztaigne te houden.

Als mede dat hy Heere Graebe op d'aenkomste van den Heer Fiscael binnen Culenborgh zijnde gheweest den 31. Meert voorsz noemt

(13)

noemt moet geweten hebben/ dat Mortaigne binnen Culenborgh was / ten minsten waer hy was / vermits Mortaigne wech zyn- de geen redenen konden werden bedacht omme de voorsz Juffrou aen de ghemelte Fiscael ende Doocht de Heere Raets-Heer Rixcen mede aldaer gekomen / te wepgeren,

7.

Dat nae de aenkomste van den voorsz Fiscael ende den ont- fangh van de brieven van haer Ed. Gro. Mog. ende 't schryven van de voorsz Hove alsnoch by hem Heere Graeve gheen de minste devoiren ende middelen van 't sluyten van Poorten, huys soeckinghe , tromslach ende publicatie ofte andere zijn aengewent, om den persoon vanden voornoemden Mortaigne te bekomen, niet tegenstaende om redenen voorsz seer appa- rent is, dat hy Heere Grave moet hebben gheweten, ten min- sten hadde behooren te dencken, dat den voornoemden Mor- taigne noch binnen Culenborgh was.

(8)

Dattet doen separeren van den voornoemden Juffrou meer is gheschiet *pro forma* als om inder daet de conjunctie tusschen haer ende de voorsz Mortaigne te beletten.

Eerstelijck om dat den last tot de separatie wert gesept al gege- ven te zijn Woensdaegs naer de middach den 19. Marty naer de aenkomste van Jan van Ruytenburgh voornoemt / ende eerst des anderen daeghs s' morgens bekend wert te zijn in 't werck gestelt / ende dat sulcx den Kapteur noch een geheele nacht heeft laten win- nen / die in soodanige gelegentheyt van groote effecte kan zijn.

Ten tweeden / om dat men de Juffrouw van de Herberghe de

B 3

Goude

(14)

Goude Leeuw / daer zy met Mortaigne had ghelogeert / niet en heeft gebzacht in een Hups dat van deselve Goude Leeuw vzeemd ende geesloigneert was / maer eerst namentlick des Donnerdaegs den 20. Meert ontrent de middach in een hups van twee Richten vande Waerdinne in de voozsz Goude Leeuw / staende achter en dicht by de Herberghe van deselve Goude Leeuw / ende van daer noch dien selven dach in den avont in 't Hups van den Scheepen Hoevenaer, zijnde een Soon van de Waerdinne in de voozsz Leeu / daer Mortaigne soo wel als in de voozsz Leeuw by de vooznoemde Juffrouwte konde acces hebben / gelijk hy oock Donnerdaegs 's avonts vooznoemt aldaer by haer is geweest.

9.

Dat hy Heere Grave naer d'aenkomste vande Heeren Goes en Fannius Commissarisen vanden selven Hove tot Culenborg sijnde gheweest Maendagh naer de middagh den 24. Marty voornoemt en naer derselver versoek ende infantie, ten eynde by hem Heere Grave sonder dilay alle mogelijcke devoiren mochten worden aenghewent om den Persoon van den voornoemden Mortaigne, ende syne verdere Complicen te bekomen, niet tegenstaende syluyden hem Heere Grave hoogelijck voor oogen hielden het misnoegen van den Staet in gevalle de voornoemde Mortaigne quame t'ontvluchten, niet tegenstaende mede het gantsch serieus schrijven van haer Ed. Groot Mog: van den 23 Martii op den selven maendagh aen hem Heere Grave behandigt, houdende onder anderen dat in gevalle den voornoemden Mortaigne eenighsints mochte komen te eschapperen, ofte dat deselve naer den ontfangh van haer Ed. Groot Mog: voorsz opene Acte van Patente buyten verwachten soude mogen wesen geevadeert, syn L. verdacht wilde wesen dat haer Ed. Groot Mog. alle het selve om de swaerwichtigheyt ende schrickelijcke consequentie sodanigh opnemen

(15)

opnemen souden , dat deselve niet souden kunnen stille staen, haer dadelijck ressentement daer over te betuygen ende *quovis modo* ten aensien van syn L. te doen experimenteren, conform welcke misfive hare Ho: Mog: mede eene ghelijck-luydende Brief *mut at is mut andis* geschreven hebben, nochte oock dien heele nacht na deselve maendagh ende een groot gedeelte van den voormiddagh van dijnsdagh heeft laten elaberen eerder eenige de minste diligentie tot het bekomen van de voorsz Persoonen is gedaen gheweest , ende dat die niet eerder is geadhibeert als nae de tweede Propositie van deselve Heeren Commissarisen ende een scherpe accusatie ende klachte daer over by deselve jegens ende over hem Heere Grave gedaen.

Daer dat den Persoon vanden selven Mortaigne des nachts te vooren soo men verneemt nu was geasugieert / wegh gebraght dooz de Poorte van het Hof van hem Heere Grave ende geconduiseert tot buyten de Stadt van Culenborgh dooz Chavalerie sijnde een Domestijcg Edelman van den selven Grave / misgaders dooz andere Heeren sijne goede Vrienden op sijn Hof logeerende.

Dat hy Heere Grave volghens syn epghen bekentenisse juist ontrent dien selven tijdt / namentlijck woensdaghs 's morgens vzoeg de voornoemde Cavallerie te Peerde heeft wech ghesonden naer syn Heer Oom den Grave van Waldeck.

Sijnde alle notoire teyckenen dat hy Heere Grave aen 't versoeck ende begeerte selfs communicatie van desen Staet niet en heeft gedefereert / ende 't voorsz Rapt heeft gefavoriseert.

Sonder dat deselve daer inne kan verschoonen dat de gerapieerde Juffrouw zedert haer verblijf binnen Culenburgh verscheyde Acten ende Brieven soude hebben geteekent tot bewijs van haer toestaen ende consent / of dat by den voornoemden Fiscael ende Voogt soo krachtighlijck niet soude syn geinsisteert gheweest om den Persoon van den voornoemde Mortaigne ende syne Complicen / misgaders de voorsz Juffrouw te hebben.

Reguard

(16)

Beguard genomen / dat den grooten ernst van den Staet ten selven eynde hem Heere Grabe ten vollen konde conste-
ren uyt de voorsz Patente ende Brieven / ende dat het tep-
kenen van den minder-jarige daer jegens niet en konde ko-
men noch hadde behooren te werden in consideratie. Iae is
de consequentie van het voorsz faut soo veel te grooter om
dat men siet dat een Juffrouwe soo violentelijck gerapicert/
echter kan werde gedisponeert om acten te passeren in schijn
offer geen violentie ware gebruyckt geweest.

*Behalven quod hoc ipsum velle mulierum ab insidiis nequis-
simi ominis, qui meditatus est rapinam, inductum est. L. unica
C. de raptu Virginum, &c.*

Zijnde by de Heeren Commissarisen voornoemt van den
Hove den voorn. Heere Grabe klaerlijck voorghestelt ende
voorgehouden oock aengewesen dat haer Ed: Groot Mog:
om redenen hier voren verhaelt in syne conduite ontrent de
saecke van den voornoemden Mortaigne geenints souden
konnen nemen contentement. Was geteeckent

CORN. FANNIUS.

Op dit advys ende door den Heer *Cornelis Fannius* over-
gegeven Pointen en ingredienten volgden den 2. en 5.
April dese Resolutien van de Staten van Hollant ende
West-Vriesslant.

EXTRACT

(17)

E X T R A C T,

Uyt de Resolutien vande Heeren
Staten van Hollant en Westvrieslant, in Haer Ed.
Gro. Mo. Vergaderinge genomen op*Woensdag den 2. April 1664.*

Ister Vergaderinge in Deliberatie gelept het Advijs van de President ende andere Raden vanden Hobe / in gevolge ende tot voldoeninge van haer Ed. Gr. Mog. Resolutien in dato den 28. der voorszeden Maent overlept ende overwoogen hebbende / wat aengaende het betwuste Kapit by Johan Theodoor van Mortaigne Gecommitteert aen de Persoon van Juffrouw Catharina van Oxiens en 't genegotieerde dien aengaende soo omrent den Grabe van Culenburgh als andersints / mitsgaders tot verhoedinge van diergelijke vooz het toekomende ten aensien van gemelte Heere Grabe / mitsgaders de Stadt ende 't Graefschap van Culenborgh soude dienen geresolveert ende geffectueert te werden van welck Advijs al op den 29. der voorszeden Maent / naer dat daer van alvoorens by monde aen Gecommitteerde van haer Ed. Gr. Mog. openinge was gedaen / Copijen aende respective Leeden ter handen gestelt sijn / ende is daer benevens gelesen seeckere Missive by de Staten van Gelderlandt aen haer Ed. Gr. Mog. geschreven uyt Nimwegenden 18. der voorszeden Maent stiloloci, mitsgaders noch twee distincte Missiven / by de hoogh-gemelde Heeren Staten vande selve Provincie aen haer Ho. Mog. geaddressiert in dates respective den 18. en 19. der selver Maent / alle 't voorsz. subject raeckende.

Maer op gedelibereert ende specialijck in achtinge ghenoomen wesende / dat d' atrociteyt van 't voorsz. delict soo groot ende enozm is dat het selve niet en vermagh oock sonder verbaerlijke consequentie

quentie niet kan blyden ongebindiceert / ist niet inden Persoon
 vande Perpetrant ten minsten in / en omtrent die gheene / die als
 fauteurs van het voozsz execrabel seyt hebben getoont ende gedza-
 gen gehad / oock geconsidereert / dat den gemelden Heere Grave
 van Culenbozgh (onaenghesien hy is een beedicht Vasal van haer
 Ed. Gro. Mog. selfs notabele partpen in / en ontrent het Graef-
 schap van Culenbozgh gelegen / van deselve te Leen houdende vol-
 gens de brieven van Wersp ende investiture in dato den 13. Octo-
 ber des Jaers 1646 / huyden alhier ter Vergaderinge voozgele-
 sen / den voozsz Raptieur ende zijne complicen met de voozsz Pupils-
 le niet alleen heeft gerecipieert binnen deselve Stadt / nemaer oock
 verschepde dagen aldaer gheleden ende ghedoocht / sonder dat hy
 Heere Grave op d'eerste ende tweede kennisse van 't voozsz crimen
 hem vooz Johan van Ruytenburgh ende Nicolaes Koetsier van
 den Heere Prince van Carante den 19. en 20. der voozleden maent
 successibelyck ghegeven / jae selfs nae den ontfangh van de open
 Acten ofte Patenten van desen Staet ad omnes Populos den voozsz
 20. der voozleden maent aen den meer gemelde Heere Grave des
 mozghens ontrent ten 10. upren behandicht / mitsgaders naer de
 aenkomste van den Advocaet Fiscael Mr. Willem van Stryen, als
 Commissaris van den meer ghemelden Hove met ampele brieven
 aen den selven Heere Grave afghesonden omme de voozsz Moz-
 taigne ende zijne complicen / mitsgaders de voozsz Catharina van
 Orliens machtich te werden / oock niet na den ontfangh van haer
 Ed. Gro. Mo. Missiven van den 20. en 23. der voozleden maent
 respective / ende d'aenkomste van de Heeren Goes ende Cornelis
 Fannius beyde Raeden ordinaris in de voozsz Hove ende ten voozsz
 eynde hy den selven Hove aen den voozsz Heere Grave expresse-
 lyck afgesonden / jae niet vooz haer tweede audientie naer dat den
 voozsz Raptieur met eenige van zijne complicen des nachts te voo-
 ren nu was gebedeert / eenighe devoiren heeft aenghewent / 't zy
 met sluyten van Doorten / huysoeckinghe / doen van publicatie /
 rjomslach ofte andersints / omme den voozsz Raptieur ende zijne
 complicen te bekomen / ende over sulckx den meer gemelten Heere
 Grave niet en is excusabel van supine, negligentie & latissima culpa,

As na voorzgaende rijpe deliberatie ende communicatie elck in den
 zinnen daer over gehouden / verstaen ende geresolveert / dat tot re-
 paratie van 't geene voorz is / ende tot verhoedinge van dierghe-
 lijcke excessen voor 't toekomende / de Poozen vande voorz stadt
 Culenborgh afgehangen / ende de Walbrugghen aldaer vast ghe-
 maect / of in plaets van dien steene Bruggen / ende daer by noch
 twee byessen in de Mueren ofte Wallen gemaeckt sullen worden /
 omme daer door een onderhindert access binne deselve stadt t' allen
 tijden te mogen hebben ende behouden. Dat mede den meer ghe-
 melten Grave by schriftelijcke Acte sal hebben te beloven en over
 te geben / gheen Dypgeley binnen deselve Stadt van nu voortaan
 meer te sullen accorderen aen capitale delinquanten / malitieuze
 banqueroetiers / ende diergelijcke haer uyt eenige der Gemieer-
 de Provincien derwaerts begebende / maer in tegendeel van dien
 so wel die gene de voorz quaetdoenders die al bereyts aldaer sou-
 den mogen wesen gerefugieert / als die geene die naer date van de
 voorz te passeren acte haer noch binnen de voorz Stadt soudent
 mogen komen te begeben / op d'eerste aenmaninge van de Staten
 derselver Provincien / van haer Hoven van Justitien / ofte van
 de Magistraten der Steden van dien / te sullen doen apprehende-
 ren ende overgeben / om binnen de gemelde Provincien ende Ste-
 den nae meriten van saecken gestraft te worden als na behooren.

Dat wijders den meerghemelden Heere Grave den Drost ende
 Stadthouder van de voorz Stadt ende 't Graeffschap Culenborg
 voornemt / als aen 't geene voorz is / mede allenthalven schuldig
 zijnde / aenstonts van sijn voorz Drost ende Stadthouderschap sal
 hebben te deponteren / ende voortz denselven de voorz Stadt ende
 't Graeffschap te ontfeggen / sonder hem daer inne ofte tot de voorz
 functie wederom t'admitteren ; ende dat tot beter executie van het
 geene voorz is den Lieutenant Colonel Steelant met alle de mi-
 litie te voet tegenwoordigh de Stadt van Culenborgh van buy-
 ten beslooten houdende / ghelast moghe worden sich met de selve
 Militie binnen de voorz Stadt te begeben / ende t'onthouden tot
 naer ordze.

Ende dat alle t'gene voorz is van wegen haer Ed: Groot Mog:
 ter

(20)

ter Generaliteyt sal worden ingezacht / met gantsch seriens ver-
soeck / ten eynde d'andere Bontgenooten daer in haer Ed. Groot
Mog:na behooren ghelieven t' assisteren ende met d'authoriteyt
van haer Ho: Mog: in der beste forme t'appueren.

Dat voorts boven de Zieven aen alle Koningen / Princen ende
Porentaten ober 't voorsz seyt afghesonden / oock specialijck aen
den Heere Grabe van Waldeck Com van den meerghemelden
Heere Grabe van Culenburg / naer dewelcke men presumeert dat
den voorsz Mortaigne met syne vordere Complicen sal wesen ge-
aufugieert in conformanceyt van de voorsz opene Parenten met am-
pelder verhael van 't begane seyt by missive versocht sal worden/
dat hy den voorsz Mortaigne ende syne Complicen onder syne
Troupes ofte daer ontrent gebonden werdende / in verseeckeringe
te nemen / ende vervolgens herwaerts ober te senden / om naer
merite van begane misdaet andere ten exempel gestraft te worden.

En ten eynde so wel den voorsz Kapteur als de voorsz pupille
werde afgesneden / alle hoope omme opt ofte opt niet den anderen
te leven / dat derhalven den ghemelden President ende Raden van
den voorsz Hobe by aenschryvinghe sal werden ghelast / upt den
namende van wegen haer Ed: Groot Mog: de voorsz pupille aen
te seggen / dat men niet en vertrouwt / dat sy eenige de minste ghe-
dachten heeft tot het houden van eenighe corespondentie met den
voorsz Kapteur / om in tijden ende wijlen met den selven nachte
trouwen / met ronde verklaringhe / dat 't voorsz Hof 't selve nim-
mermeer soude kunnen aensien ofte ghedoogen / maer haer ende
den voorsz haren Kapteur echter alomme vervolgen / ende die be-
komen hebbende naer verdiensten doen straffen / dat men haer
oock in sulcken cas niet een stupber van hare goederen tot haer
onderhouf soude laten volgen / maer indien deele sich punctuelijck
reguleren haer 't 6 Artijckel van de keure van Zeelant tegens die
Woutw: personen met hare Kapteurs trouwende / geemaneert.
Ende dat tot dien eynde de Staten van Zeelandt / mitsgaders
d'andere subalterne Hoben ende Collegien van haer Ho: Mo: on-
der de welcke de voorsz Pupille goederen heeft liggende / by haer
Ed: Gro Mo: ende by haer Ho: Mo: respectibelijck versocht ende
gelast

(51)

gelaft mogen worden / haer insghelijckx in eventum naer 't voorsz articul precise te reguleren ende te gedragen.

Ende dat voorts door die Heeren Backer ende andere haer Ed: Gro. Mo: Gedeputeerde by voorszgaende resolutie in dato den 28. September des voorszeden Jaers ende de naerdere surrogatien ober gelijcke subject ghecommunicceert / overgelept ende overwo- gen mitsgaders haer Ed. G. M. van advijse gediend sal worden / ofter niet den inhouden van de voorsz keure Mutatis mutandis op de- se Provintie geappliceert en in eene constitutie ofte edict van haer Ed. Gro. Mo. geconverteert sal dienen te worden.

Dat voorts mede aen de Hooch gemelde Heeren Staten van Gelderland op de voorszgeroerde haer Ed. Mo. Missive de sub- stantie van 't gene voorsz is voorz rescriptie sal werden te gemoet geboert met byvoeginge vande punten / waer op de bovenstaende resolutie is gefondeert / mitsgaders van de Brieven van Verlyp ende investiture hier boven gheroert ende met versoek dat haer Ed: Groot Mog: mede ghediend mogen werden van de Brieven upt kracht van de welke by d'hoogh gemelde Heeren Staten van Gelderland geallegeert wordt / dat het Graeffschap van Cu- lenburgh van haer Ed: Mog: te Leen gehouden soude worden.

EX-

(22)

Extract, uyt te Resolutien van de Heeren Staten van
Hollant ende Westvrieslant, in haer Ed. Gro. Mo.
Vergaderinge genomen.

Sabbathi den 5. April 1664.

IS ter Vergaderinge gelesen seeckere missive van de Heeren Staten van Gelderlant, gheschreven aen haer Ho. Mo. uyt Nimmegen den 24. der voorleden maent oude stijl, daer by aen haer Ho. Mo. in bedencken ghestelt wort, of niet dienstich soude zijn, dat eenige uyt derselver midden op 't spoedigste naer Culenborgh wierden gecommitteert, om neffen Gecommitteerden van de hoochgemelte Heeren Staten van Gelderlant by haer Ed. Mo. albereyts genomineert om mede derwaerts te gaen, de saeke rakende de gepretendeerde getoonde wandevoiren van den Grave van Culenborgh in 't doen apprehenderen ende nae 's Gravenhaghe over te senden van de persoon van *Johan Diederich van Mortaigne*, inde notulen van de voorleden dagen breeder geroert, t'examineren, daer over te concerteren, ende de gevoechlijkste middelen ende expedienten uyt te vinden, waermede de geresene onlusten bygheleyt oft by onverhoopte ontstentenis door middelen rechtens daer 't behoort afghedaen souden kunnen werden, sonder dat haer Ho. Mo. souden gelieven te gedoogen, dat yetwets feytelijcx in prejuditie vande Hoogheyd der voorsz Provincie tegens den gemelten Heere Grave van Culenborgh ofte desselfs Stadt ende Graeffchap, hem ongehoort, werde ondernomen, maer dat de militaire macht tot apprehensie van den voornoemden *Mortaigne* ende zijne complicen derwaerts gesonden, wederom op 't spoedighste in hare voorighe Guarnisoe-
nen

nen mogen keeren, alsomen verstaet dat den selven *Mortaigne* ende zijne complicen in, ende ontrent Culenborgh niet meer en zijn; Waer op gedelibereert zijnde, is goet ghevonden en verstaen, dat van weghen haer Ed. Gro. Mo. ter Generaliteyt d'onbevoegtheyt van 't voorz voorstel, met allen ernst gherepresenteert ende geensints in soodanige voorgeslagen deputatie bewilligt, maer met alle rigeur op de promte ende reele executie van voorgaende haer Ed. Gro. Mo. resolutie in date den 2. deser loopende maent geinsisteert sal worden, ende soo haer Ho. Mo. langer souden mogen uytstellen, haer op 't verfoeck van haer Ed. Gro. Mog. in de voorz resolutie ghedaen te verklaeren, dat als dan boven ende behalven 't gedecreteerde by deselve resolutie, den Advocaet Fiscael ende Procureur Generael van den Leenhove geordonneert ende gelaft sal worden, gelijk hem *in eum eventum* van nu afaen geordonneert en gelaft wert mitsdesen op ende jegens den gemelten Heere Grave als wesende een Vasal van haer Ed. Gro. Mog. soodanighe criminele citatie van den voorz Leenhove te verfoecken, ende voorts aldaer soo jegens des selfs persoon als ten aensien vande rechte goederen, jurisdictien ende Heerlijckheden by hem van haer Ed. Gro. Mog. te Leen ghehouden werdende alsulcken eysch ende conclusie te doen en te nemen als naer meriten van faecken bevonden sal worden te behooren; des wert die van den voorz Leenhove mits desen gants serieuselijck vermaent, daer in met ernst ende yver, selfs met postpositie van alle andere faecken voor soo veel sulckx noodich soude wesen te procederen.

